

Förbundet Svensk Fäbodkultur och utmarksbruk (FSF)

Åsa Regnander-Dahl

asa.regnander@gmail.com

<https://fabod.se/>

Jörgen Tyrebo

Jämtland Härjedalen Fäbodkultur och utmarksbruk (JHF)

<https://fabod.nu/>

Regeringskansliet

li.registrator@regeringskansliet.se

Synpunkter från FSF angående utrednings- och utvecklingsarbetet rörande rennäringsspolitiken och angränsande frågor i norra Sverige.

Inför ett eventuellt kommande förnyat utrednings- och utvecklingsarbete inom rennäringsspolitiken önskar vi från den svenska fäbodrörelsen att:

1. fäbodbrukets förutsättningar inom renbetesområdet uttryckligen ska ingå i utredningsdirektiven,
2. utredningen ska kartlägga hur lagstiftning, myndighetstillämpning samt arrende- och upplåtelsevillkor påverkar fäbodbruket,
3. FSF och berörda regionala fäbodorganisationer ges möjlighet att medverka i utredningens referens-, expert- eller samrådsarbete,
4. utredningen uppdras att föreslå praktiska former för samexistens mellan fäbodbruk, renskötsel, markägare och myndigheter,

Jämtland och Härjedalen kan, utifrån de erfarenheter som finns där, vara relevanta områden att särskilt studera inom utredningen.

Problem som vi möter idag är förändrade eller osäkra arrendevillkor på statens mark, begränsningar av betesdriften för lantbruksdjur på fäbodområden inom statlig mark i fjälltrakterna och otydlighet kring hur fäbodbrukets värden vägs in.

Bakgrund

Under århundraden har fäbodbruk, dvs. nyttjande av utmarker i skog och fjäll för bete bedrivits av småbrukare i Norrland. I synnerhet i Jämtland, Härjedalen, Dalarna, Värmland, Hälsingland m.fl. angränsande landskap var detta oerhört vanligt. Det som idag benämns renbetesområdet var alltså brukat till bete även för lantbruksdjur.

Fortfarande finns en spillra kvar av detta gemensamma kulturarv som även idag är det en viktig del i näringsverksamheten för de djurhållare som har tillgång till fäbodvall. Det är dock tyvärr vår

erfarenhet att fäbodbrukets grundläggande intressefrågor inte blir erforderligt beaktade. Detta trots vårt under senare år aktiva arbete med att lyfta fram fäbodbrukets och fäbodbrukarnas behov och utvecklingsmöjligheter för att tillmötesgå olika samhällsintressen. Vi har på olika sätt även samverkat med andra aktörer genom olika nätverksarbeten.

Bland annat deltar Fäbodbrukarna inom programrådet Traditionell kunskap. Detta arbete vilar på ett regeringsuppdrag som inkluderar alla traditionella brukargrupper över hela landet som relaterar till konventionen om biologisk mångfald, artiklarna 8j (traditionell kunskap) samt 10c (sedvanebruk).

Programrådet och dess arbete presenteras på följande webbplats <https://sametinget.se/fokalpunkt>

Fäbodbrukarna har också varit drivande i det förarbete som ledde fram till att Unesco den 3 december 2024 förde upp traditionen kring den svenska och norska fäbodkulturen på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Fäbodkulturen är en levande tradition som innefattar allt från djurhållning och betesmarker till mattraditioner och musik. Dessa insatser och sammanhang till trots så upplever vi fortfarande klara svårigheter att få gehör och understöd från myndigheterna för våra intressen och utvecklingsfrågor. Det gäller på alla nivåer och vi kan konstatera att vi fäbodbrukare förväntas ta ett stort kulturansvar trots att vi som liten intressegruppering besitter mycket små egna resurser.

Under fjolåret lyfte vi aktivt fram dessa arbetsområden vid den s k Fäbodriksdagen som genomfördes i Östersund 27-28/9 2025. Vi hade en aktiv medverkan från Institutet för språk och folkminnen samt Skogsstyrelsen, men vi fick i övrigt ett begränsat engagemang från flertalet övriga myndigheter, såväl från länsstyrelserna som från Jordbruksverket. Den ganska omfattande redovisningen från dessa dagar presenteras på följande webbplats <https://fabod.nu/foreningen/fabodriksdagar/preliminar-redovisning-av-fabodriksdagens-genomforande/>

Större delen (2/3) av den nuvarande omfattningen av fäodsbete i skog och fjäll med frigående betesdjur sker i Jämtlands län, vilket därmed kan sägas vara det dominerande fäodslänet. Samtidigt ligger hela detta län inom det s k renbetesområdet. Det kan tyvärr inte uteslutas att svårigheterna för myndigheterna att möta fäodbrukets utvecklingsfrågor kan ha en koppling till en upplevd intressekonflikt med det ansvar myndigheterna har också för rennäringens intressen. Nu finns det inget naturligt nationellt forum som faktiskt behandlar eller tar ställning i dessa avseenden. Vi ser dock ett behov av att klargöra de grundläggande intressena för även fäodbrukets och fäodkulturens existens, framtid och utvecklingsbehov samt att klargöra för och vägleda myndigheterna hur olika intressen och hur samexistens mellan olika brukarkulturer ska kunna balanseras inom samma geografi.

Det är vår önskan och ett förslag att sådana grundläggande aspekter som redogörs för ovan också kan beaktas inom ramen för ett kommande utrednings- och utvecklingsarbete rörande rennäringsspolitiken och angränsande frågor i Sverige.

2026-07-23

Åsa Regnander-Dahl, ordförande FSF

Jörgen Tyrebo, ordförande JHF